

ทำบุญให้คนตาย ทำทานให้คนเป็น Make Merit for the Dead Make Alms for People

พระสุรภาส ปภาโต¹
Phra Surapas Paphato

บทคัดย่อ (Abstract)

“ตานก๋วยสลาก” หรือที่ภาษาไทยภาคกลางเรียกว่า “สลากภัต” เป็นประเพณีเนื่องในพระพุทธศาสนาที่กระทำสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ในภาคเหนือจะเรียกประเพณีต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น มีทั้ง ตานสลาก กินข้าวสลาก กินก๋วยสลาก กินสลาก แต่ก็ล้วนหมายถึงประเพณีเดียวกัน แม้จะมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไปบ้างก็ตาม ซึ่งอาณาจักรล้านนา คือราชอาณาจักรของชาวไทยในอดีตที่ตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยตลอด จนถึงสิบสองปันนา เช่น เมืองเชียงใหม่ (จิงหิง) มณฑลยูนนาน ภาคตะวันออกของพม่าฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน ซึ่งมีเมืองเชียงตุงเป็นเมืองเอกฝั่งตะวันตกแม่น้ำสาละวิน มีเมืองนายนเป็นเมืองเอกฝั่ง ไทย อาณาจักรล้านนากลุ่มชนชาวภาคเหนือตอนบนหรือที่เรียกกันว่า ดินแดนล้านนาในอดีตนั้น ซึ่งประกอบไปด้วย 4 จังหวัด คือ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่ น่าน และพะเยา ซึ่งแต่เดิมนั้นใน สมัยโบราณเป็นอาณาจักรส่วนหนึ่งเรียกกันว่า อาณาจักรล้านนา ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่ จังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน มีวิวัฒนาการสืบกันมาอย่างต่อเนื่อง จนมีภาษาพูด ภาษาเขียน ตัวหนังสือ ประเพณีวัฒนธรรมและอารยธรรมที่เป็นของตนเองรูปแบบพิธีกรรมทางศาสนา โดยส่วนใหญ่ของชนชาวภาคเหนือมีรูปแบบเป็นการผสมกัน ระหว่างพระพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์

คำสำคัญ (Keywords): สลากภัต; ภาคเหนือ; ประเพณี

Abstract

“Tan Guay Salak” or what the central Thai language calls “Salak Phat” is a tradition in Buddhism that has been carried out continuously since the time of the Buddha. In the north, traditions are called differently in each locality, such as Tan Lok, Kin Khao Lok, Kin Kwai Lok, Kin Lok, but they all refer to the same tradition. Although there are some differences in the finer details. The Lanna Kingdom Is the

Received: 2021-08-05 Revised: 2021-09-29 Accepted: 2021-10-04

¹ สาขาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Buddhist Management Department of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Corresponding Author e-mail: kemodji@gmail.com

kingdom of the Thai people in the past located in the upper northern region of Thailand as well as Xishuangbanna, such as Chiang Rung (Chung Hong), Yunnan Province, eastern Burma, east of Salween River which Kengtung is the capital city on the west bank of the Salween River. There is the city of Nai as the capital city. Thai side Lanna kingdom The people of the upper northern region, known as the Lanna land in the past which consists of 4 provinces are Chiang Mai, Mae Hong Son, Lamphun, Lampang, Chiang Rai, Phrae, Nan and Phayao. Which originally was in In ancient times, part of the kingdom was known as Lanna Kingdom. Which is centered at Chiang Mai Province at present. Has evolved continuously until there is a spoken language, written language own customs, cultures and civilizations, forms of religious ceremonies Most of the northern people have mixed styles. between Buddhism and Brahmanism.

Keywords: Food Lottery; The North; Tradition

บทนำ (Introduction)

ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ของชาวล้านนานั้นเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับสังคมพระพุทธศาสนาโดยทั่วไป คือเป็นการยึดถือ เรื่องกฎแห่งกรรม อาณิสส ผลบุญกุศลตามหลักพระพุทธศาสนาและเชื่อตามคติของศาสนาพราหมณ์ ประกอบด้วย (มณี พยอมยงค์, 2533) ส่วนสาเหตุ ที่ทำให้พระพุทธศาสนา มีความเจริญรุ่งเรืองในดินแดนแห่งนั้นคือ ได้มีการทำสังคายนาพระไตรปิฎก ครั้งที่ 8 ขึ้น ณ วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด ที่เชียงใหม่) ครึ่งพุทธศักราช 2020 โดยมีพระธัมมทินมหาเถระเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และมีพระเจ้าสิริธรรมจักรวรรดิ ดิลกราชาธิราช (ดิลกราช) ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ฝ่ายบ้านเมือง โดยทำอยู่นาน 1 ปีจึงเสร็จสิ้นและยังได้ทำการจารึกพระไตรปิฎกแจกจ่ายไปยังวัดต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนาครั้งนั้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาพระพุทธศาสนา ของพระภิกษุสงฆ์ในครั้งนั้น ซึ่งเป็นมูลเหตุทำให้พระภิกษุสงฆ์ และคฤหัสถ์ชนที่มีความสนใจได้ทำการศึกษาค้นคว้าและถ่ายทอดต่อ ๆ กันออกมาในรูปแบบของ ตำราเป็นวรรณกรรมของพระพุทธศาสนาขึ้นหนึ่ง ซึ่งวรรณกรรมแต่ละเรื่องล้วนแล้วแต่มีความสำคัญทางด้าน ศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ดั่งามที่ทำให้เราได้ทราบถึงความเป็นมาและประวัติศาสตร์ของสังคมไทยในล้านนาได้เป็นอย่างดี (พระมหาวัฒน์ วทณสุธี, 2555)

โดยประเพณีตานก๋วยสลากมักทำกันตั้งแต่เดือน 12 เหนือ ถึงเดือนยี่เหนือ หรือตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวบ้านหยุดพักจากทำนา พระสงฆ์ก็จำพรรษาอยู่ในวัดเพราะอยู่ในช่วงเข้าพรรษา ผลไม้มากและกำลังสุก เช่นส้มโอ ส้มเกลี้ยง กล้วย อ้อย และยังเป็นช่วงที่ข้าวเปลือกหรือข้าวสารของใกล้หมดยุ้งฉาง จึงเป็นโอกาสอันเหมาะสมโดยมีความเชื่อว่าการตานก๋วยสลากนอกจากจะเป็นการทำบุญแก่ญาติผู้ล่วงลับแล้วยังเป็นการทำทาน

สงเคราะห์แก่คนยากไร้ ซึ่งถือว่ามียศสูง ซึ่งชาวล้านนานิยมทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้เปตชน หรือผู้ที่ล่วงลับต่อไป ที่เป็นบรรพบุรุษของตน เช่น พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้องที่เกี่ยวข้องล่วงลับไปแล้ว ซึ่งถือกันว่าในระหว่างเดือน 12 เหนือขึ้น 1 ค่ำ ถึงแรม 14 ค่ำช่วงนี้ กล่าวกันว่า พระยายมราชได้ปล่อยดวงวิญญาณของผู้ตายไปแล้วให้กลับมาสู่เมืองมนุษย์ เพื่อมาขอรับเอาส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้องลูกหลาน เพื่อตนจะได้พ้นจากสภาวะแห่งเปรตนั้น ๆ ซึ่งนิยมทำการให้ทานด้วยการนำเอาอาหารใส่ถาด นำไปวัดเพื่อถวายแด่พระภิกษุสงฆ์เรียกกันเป็น ภาษาเหนือว่า “ตานขันข้าว” (ถวายภัตตาหารอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย) อย่างนี้ ชาวล้านนามีความ เชื่อว่า ถ้านำของสิ่งใด ๆ ได้ถวายพระแล้วเปรตที่เป็นบรรพบุรุษของตน ก็จะได้บริโภคสิ่งนั้น ๆ ด้วย

ความเป็นมาของการถวายสลากภัต

ความเป็นมาการถวายสลากภัต ในพระไตรปิฎกการถวายสลากภัต ในสมัยพุทธกาล ตามคถาธรรมบทมีความเป็นมา ได้กล่าวถึงสาเหตุที่มาของพิธีการว่า เริ่มมีประเพณีการถวายสลากภัตไว้ ตั้งแต่ในครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่ พระเชตวันมหาวิหาร ในครั้งนั้น พระพุทธองค์ทรงได้ปรารภถึง เรื่องหญิงหมั้นคนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้อยู่ด้วยสามีมานาน แต่ทั้งสองคนไม่มีบุตรที่จะสืบทอดสกุล ดังมีข้อความที่ปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎกดังนี้

ยังมีบุตรกรรมพินผู้หนึ่ง ที่บิดาตายแล้ว อยู่กับมารดาสองคน ต่อมามารดาได้หาภริยาให้นางผู้เป็นภริยานั้นเป็นหมั้น มารดาจึงได้หาภริยามาให้ใหม่อีกคนหวังสืบตระกูล ภริยาหลวงคนแรกด้วยความคิดกลัวเกรงว่า ภริยาใหม่จะมีบุตร ภริยาหลวงจึงคิดที่จะปรุ้งยาทำลายครรภ์ภริยาน้อยแล้ว กล่าวกับภริยาน้อยว่าถ้าเมื่อใดที่นางตั้งครรภ์ก็ให้แจ้งแก่เธอด้วย สองครั้งแรกที่ตั้งท้อง นางภริยาน้อย แจ้งกับภริยาหลวงทราบ นางผู้เป็นภริยาหลวงจึงปรุ้งยาทำลายครรภ์ทั้งสองครั้ง ทำให้นางภริยาน้อย แท้งบุตรทั้งสองครั้ง ในครั้งที่สามนางภริยาน้อยไม่แจ้งแก่ภริยาหลวง นางภริยาน้อย ครั้นครรภ์แก่ ใกล้คลอดนางภริยาหลวงรู้แล้วเห็นช่องทางจึงปรุ้งยาให้นางกิน ด้วยครรภ์ที่แก่ไม่อาจคลอดบุตรได้จึง ทำให้ภริยาน้อยถึงแก่ชีวิต นางภริยาน้อยก่อนตายตั้งความปรารถนาว่าจะตามไปเกิดเพื่อที่จะได้เคี้ยว กินทารกของนางภริยาหลวง ครั้นตายไปแล้วก็ไปเกิดเป็นแม่แมวในเรือนกรรมพินนั่นเอง กรรมพินนั้น รู้ว่านางภริยาหลวงเป็นผู้วางยานางภริยาน้อย จึงทุบตีนางจนตายเพราะความเจ็บปวด ตายแล้วไป เกิดเป็นแม่ไก่ในเรือนกรรมพินนั้นเช่นกัน

ต่อมานางแม่ไก่ตกไข่สองฟองแรก แม่แมวก็กินเสียจนถึงฟองที่ 3 ก็กินอีก แม่ไก่คิดว่ามันกินไข่เราสามฟองเดี๋ยวก็จะกินไข่เรา ดังนั้นก่อนตายได้ตั้งความปรารถนาอีกว่าเมื่อตายไปแล้ว ขอให้ไปเกิดแล้วได้กินลูกของมันบ้าง ตายแล้วได้ไปเกิดเป็นแม่เสือเหลือง ส่วนแม่แมวก็กินไปเกิดเป็นแม่เนื้อ เมื่อเป็นเช่นนั้นแม่เนื้อคลอดลูกออกมาสามครั้ง แม่เสือเหลืองก็มากินทั้งสามครั้ง แม่เนื้อตั้งความ ปรารถนาว่า แม่เสือมากินลูกของตนสามตัวต่อไปก็ต้องกินนาง ดังนั้นขอให้ตนไปเกิดได้กินลูกของมันตายไปแล้วได้ไปเกิดเป็นนางยักษิณี ฝ่ายแม่เสือเหลืองตายไปแล้วได้ไปเกิดเป็นหญิง

สาวมีตระกูล ในเมืองสาวัตถี ต่อมานางได้แต่งงานไปสู่ตระกูลสามี ได้คลอดบุตรคนหนึ่ง นางยักษิณีปลอมแปลงตัวเองว่า เป็นสหายของนางถามชาวบ้านถึงนางผู้มีตระกูลนั้น เมื่อได้พบแล้วก็จับบุตรของนางกิน เมื่อ นางผู้มีตระกูลได้คลอดบุตรคนที่สอง นางยักษิณีก็ขโมยกินทารกบุตรของนางอีก นางผู้มีตระกูลตำราว่า นางยักษิณีกินบุตรของเราแล้วสองคน ดังนั้นเมื่อคลอดบุตรคนที่สามนางจึงกลับไปสู่เรือนสกุลเดิมของนาง สามีภรรยาทั้งสองในขณะที่เดินทางได้แวะลงอาบน้ำในสระน้ำข้างวิหาร ขณะที่สามีของนางลง อาบน้ำนางยักษิณีที่ออกจากเวรสร่งน้ำพระเวสสุวรรณได้ติดตามมาทัน นางผู้มีสกุลเห็นเช่นนั้นนางจึงได้รับอุ้มลูกวิ่งหนีเข้าไปสู่ภายในวิหาร ซึ่งภายในวิหารขณะนั้น ภายในมีพระศาสดาทรงแสดงธรรมเทศนาอยู่ นางผู้มีสกุลจึงได้วางบุตรของตนลง แล้วกล่าวกับพระศาสดาว่า บุตรคนนี้นางขอถวายให้พระพุทเจ้า ขอพระองค์จงประทานชีวิตให้บุตรนางด้วย

ขณะนั้น สมณเทพผู้รักษาขุมประตู่ ได้เห็นนางยักษิณีวิ่งไล่ตามหญิงที่อุ้มลูกมาติด ๆ กัน นางยักษิณีไว้มื่อยอมให้นางยักษิณีเข้าไปในวิหาร ซึ่งพระพุทเจ้าทรงทราบด้วยพระญาณของพระองค์แล้ว จึงได้ตรัสเรียกพระอานนท์ให้ออกไปเรียกนางยักษิณีที่อยู่ภายนอกประตู่ นั้น ให้เข้าไปภายในวิหารแล้วได้แสดงธรรมต่อ และได้กล่าวกับนางทั้งสองคนนั้น เป็นคาถาว่า

“น หิ เวเรน เวรานิ สมมนตีส กุทาจน อเวเรน จ สมินติ เอส รมโม สมนตโน” ความว่า ในกาลไหน ๆ มา เวรทั้งหลายในโลกนี้ ย่อมไม่ระงับได้ด้วยเวรเลยก็แต่ว่า ย่อมระงับได้ด้วย ความไม่มีเวร ธรรมนี้เป็นของเก่า (พระศาสนโศภณ, 2556)

ดังในคาถาข้างบนนั้น เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร ทหารงับด้วยเวรไม่ การไม่จองเวร เป็นการอภัยเวร และไม่ก่อเวรต่อกัน เมื่อนางยักษิณีอยากกินบุตรของนาง สตรีผู้ผู้มีสกุลซึ่งเจ็บช้ำน้ำใจมาหลายภพชาติ ว่าเขาเคยทำลายลูกนางยักษิณีก่อนหลายภพชาติแล้วนั้น จึงได้มาทวงคืนแต่ไม่ได้คืน และ ก็ไม่ได้กินเด็กนั้น พระพุทเจ้าตรัสว่า “จริงของนางยักษิณี แต่เรื่องการแก้แค้นด้วยการเบียดเบียนกันเช่นนี้ หาใช้วิธีที่ถูกต้องไม่ เพราะการอาฆาตจองเวรกัน ผูกกรรมจากการผูกใจเจ็บ จงกรรมจองเวรกันไม่รู้จักสิ้นภพ สิ้นชาติได้ และจะเกิดมาเป็นคู่เวรคู่กรรม จงล้างจองผลาญ กินเลือดกินเนื้อกันทุกภพชาติไม่จบ ไม่สิ้นอย่างนั้นเธอชอบหรือ”

นางยักษิณีได้ยินพระสุรเสียงอันเป็นธรรมะธรรมเตือนใจ “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร” นางก็ได้สติ เมื่อพระพุทเจ้าทรงแสดงธรรมจบลง จึงทำให้นางยักษิณีได้สติระลึกเห็นภพชาติต่าง ๆ ที่ได้ จงเวรจองกรรมกันมา และได้คิดว่าสมจริงตามที่พระพุทเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “เวรย่อมระงับด้วยการไม่ จองเวร” หลังจากที่พระพุทเจ้าได้ทรงแสดงอริยสัจ 4 จบ นางยักษิณีก็ได้บรรลุเป็นพระโสดาบัน เกิดดวงตาเห็นธรรมเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผู้มีศีล 5 บริสุทธิ์สมบูรณ์ ศีลนั้นก็จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ โดยไม่ต้องรับศีล และจะไม่มีการล่วงละเมิดศีลอีกตลอดชีวิต

เมื่อนางยักษิณีเป็นพระโสดาบันแล้ว ได้ไปอยู่กับหญิงชาวบ้านนางผู้มีสกุลนั้น เนื่องจากนาง ยักษิณีมีฤทธิ์ ทำนายอนาคตได้ จึงตอบแทนหญิงชาวบ้านนางผู้มีสกุล โดยการทำนายฟ้าฝน ปีไหนฝน แล้งก็ให้ทำนายในที่ลุ่ม ปีไหนฝนมากก็ให้ทำนายในที่ดอน อีกทั้งยังทำนายว่าที่แปลงนี้ควรปลูก

อะไรจึงจะให้ผลผลิตดี ทำให้หญิงชาวบ้านนางผู้มีสกุลคนนี้มีมั่งคั่ง ร่ำรวย รวดเร็ว ชาวบ้านจึงสงสัย สอบถาม เมื่อทราบเรื่องนั้นแล้ว ชาวบ้านก็พากันไปปรึกษาขอคำทำนายจากนางยักษ์

ครั้นเมื่อนางยักษ์ทำนายถูกต้องทุกครั้งชาวบ้านจึงพากันนำเอาสารอาหาร ผลิตหารากไม้ มาเช่นสรวง ฝ่ายนางยักษ์เห็นอาหารมากมายกินไม่หมด จึงได้ระลึกรู้ถึงบุญคุณที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระสงฆ์ ว่าการที่เราได้หลุดพ้นจากการจองเวรจองกรรม เวียนว่ายในวัฏฏะสงสารอย่างทุกข์ทรมานมาแล้วนั้น จนให้ได้บรรลुพระโสดาบันนั้นเป็นเพราะความเมตตาของพระพุทธองค์ และพระสงฆ์สาวก จึงทำให้นาง และบรรดาชาวบ้านทั้งหลายได้นำสารอาหารนั้น ๆ ตามไปมากมายเป็นขบวนน้ำไปถวายไว้เบื้องหน้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระพุทธสาวก สารอาหารแต่ละสารนั้นมาจากหลายครอบครัวจึงมีความหลากหลาย และมีมากมายเสียไม่หมด พระพุทธเจ้าจึงตรัสให้นางยักษ์ทำสลากตามจำนวนของ สารที่มีอยู่จึงเรียกว่า “สลากภัต” แล้วให้ พระสงฆ์จับสลากสารนั้น ซึ่งสลากภัตนี้เป็นการถวายโดยไม่เจาะจงนั่นเอง

พระธรรมเทศนาจบลงแล้ว นางยักษ์ก็ได้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล พระพุทธเจ้าตรัสกับหญิงผู้มีสกุลนั้นว่า ตอนนี้นางยักษ์ได้สำนึกแล้ว เพราะนางยักษ์ได้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล “ให้เธอพานางยักษ์ผู้นี้ไปอยู่กับเธอด้วย เมื่อนางยักษ์ได้ไปอยู่ด้วยแล้วนั้น นางยักษ์ก็คิดว่า นางสตรีผู้มีสกุลเป็นผู้มีอุปการะคุณแก่ตนมาก ดังนั้นนางยักษ์จึงได้ตอบแทนคุณนางผู้มีสกุลด้วยการทำนายได้บอกให้กับนางหญิงผู้มีสกุลว่าปีนี้ น้ำจะดี ให้ทำนาตอน ปีนี้ น้ำจะน้อยให้ทำนาที่ลุ่ม เมื่อเหตุการณ์ เป็นเช่นนั้นนางผู้มีสกุลก็มีความเป็นอยู่ที่ดีสะดวกสบายมีความสุขสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เรื่องนางยักษ์ที่ไม่จองเวร เพราะด้วยสาเหตุที่ได้กล่าวมา คนทั้งหลาย จึงพากันไปปรึกษานาง ถาเมื่อนางผู้มีสกุลถึงสาเหตุที่มีความอุดมสมบูรณ์อันนั้นบ้าง นางผู้มีสกุลจึงได้กล่าวถึงนางยักษ์ผู้นั้นว่า นางยักษ์เป็นผู้ที่รู้เหตุการณ์ในการทำนายทายทักว่าจะมีฝนมากฝนน้อยอย่างไร ถ้าคนทั้งหลายอยากรู้เช่นนั้น บ้างก็ให้นำโภชนาหารไปให้แก่นางยักษ์ นางก็จะได้ทำนายช่วยดูแลกิจการ ของผู้คนทั้งหลายได้ ในกาลต่อมานางยักษ์ก็ได้มีโภชนาหารมากมายจากการทำนาย หลังจากนั้นแล้ว นางยักษ์จึงได้เริ่มนำโภชนาหารที่มากมายเหล่านั้นไปตั้งเป็นกองทานสลากภัตขึ้น 8 ที่ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าสลากภัตจึงเริ่มมีขึ้นตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา นี่จึงได้เป็นปฐมการเริ่มต้นการถวายสลากภัตแด่พระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนา จนถึงปัจจุบันนี้

ความสำคัญและผลที่ได้รับจากประเพณีตานก๋วยสลาก

ความสำคัญของประเพณีตานก๋วยสลาก หรือ ปุพเพตพลี เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว รวมทั้งเป็นการสร้างกุศลให้แก่ตนเองในภายภาคหน้า เพื่อให้ได้ เกิดในภพภูมิที่ดีมีสวรรค์เป็นที่หมาย และปรารถนาสูงสุดคือ พระนิพพาน ประเพณีตานก๋วยสลากนั้น เป็นการทำบุญที่ไม่จำเพาะเจาะจงพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งเป็นสังฆทาน ด้วยมีการจัดทำสลากเป็น หมายเลขติดก๋วยของศรัทธาที่นำมาถวาย และนำสลากไปรวมกัน เพื่อให้พระสงฆ์ทุกรูปที่

ได้รับนิมนต์ จับสลาก (หมายเลข) หากพระภิกษุสามเณรรูปใดจับได้ (หมายเลข) ของศรัทธาท่านใด ผู้นั้นจะ ยกถ้วยสลากนั้นถวายแด่พระสงฆ์รูปนั้น เนื่องจากประเพณีการทำบุญตานถวายสลากเป็น ประเพณี ทำบุญของชาวบ้าน ที่จัดทำยิ่งใหญ่และบุญสำคัญของชาวล้านนา รวมทั้งเป็นประเพณีที่มี คติธรรมทาง พุทธศาสนา โดยมีแก่นสาระคือ การสั่งสอนให้คนรู้จักบาปบุญคุณโทษ สอนให้สร้าง ความดีในชาตินี้ เพื่อรับผลบุญในชาติหน้า สอนให้ลูกหลานมีความกตัญญู กตเวทิต่อพ่อแม่ ญาติ พี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว งานทำบุญตานถวายสลากเป็นงานทำบุญที่ต้องจัดอย่างใหญ่โต เป็นหน้าเป็นตา วัด ของชุมชน ซึ่ง การจัดงานจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ และความสามัคคีของคนจำนวนมาก จึงเป็นการส่งเสริม การสร้างความสามัคคี และความปรองดองในหมู่คณะ ในทางคติธรรม การ ตานถวายสลาก ยังมีคติสอนใจพระภิกษุสามเณรมิให้ยึดติดในลาภสักการะทั้งหลาย เพราะสลากที่ ศรัทธานำมาถวายนั้นมีความแตกต่างกันหลากหลายชนิดแตกต่างกันไป พระสงฆ์และสามเณรจึงไม่ ยึดติดในลาภสักการะนั้นเอง

ผลของการถวายตาลถวายสลาก คือความกตัญญูกตเวทิตะที่เป็นความสุข มีพระบาลีที่ว่า “นิมิตต์ สาธุรูปาน กตญญูกตเวทิตา” ความกตัญญูกตเวทิตะเป็นเครื่องหมายของคนดีทุกคนที่เกิดมา ใน โลกนี้ ต่างก็ต้องการจะเป็นคนดีด้วยกันทั้งนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็จะต้องหมั่นรำลึกนึกถึงพระคุณ ของท่านอยู่เสมอ และสิ่งสำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือการสร้างความดีให้เกิดขึ้นกับตน ความกตัญญู เป็น เครื่องหมายแสดงถึงบุคคลที่เป็นคนดี ความกตัญญูนั้นเป็นคุณธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติ และ บุคคลที่จึงอาศัยแต่ผู้อื่นอย่างเดียว โดยผู้อื่นมาอาศัยตนเองไม่ได้ ผู้นั้นเป็นชีวิตที่ไม่ประเสริฐ ไม่มีคน ยอมรับ หากความจริงได้ยากเพราะเป็นผู้เอาเปรียบโลกเป็นกาฝากของโลก ของสังคมในปัจจุบันโลกมี ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุไปอย่างไม่ หยุดยั้ง ส่งผลให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้จิตใจ มนุษย์ต่ำลง มีความเห็นแก่ตัว ไม่สำนึกบุญคุณ บุคคลที่มีคุณธรรมด้านความกตัญญูกตเวทิตะ ปัจจุบัน นี้ล้วนแต่จะมีจำนวนน้อยลง ผลดีของการปฏิบัติตนเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทิตะ เพื่อให้ชีวิตเรามี คุณค่าท่ามกลางความ เจริญด้านวัตถุ เป็นคนที่มีแต่คนรักใคร่ชอบพอ อยากคบหาสมาคมด้วย มีคน ยกย่องสรรเสริญ จึงควรปฏิบัติตนเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทิตะ โดยรู้จัก และเห็นคุณค่า สำนึกถึงผู้มี พระคุณ และรู้จักตอบแทน ผู้ที่มีพระคุณนั้น การทำบุญถวายสลากภัต หรือ ทำบุญเพตพลี เป็น การทำบุญอุทิศให้ และเป็นการระลึก ถึงอุปการคุณของผู้ที่ทำได้แล้วในหนก่อน เมื่อนึกขึ้นได้ใน บุญคุณนั้น ๆ แล้วตั้งใจทำเพื่อเป็นการ ทำบุญ อุทิศ ตามอุทิศผลบุญให้ เป็นต้นว่า ต่อบิดา มารดา ต่อครูบาอาจารย์ ต่อญาติพี่น้อง และมิตรสหาย ผู้มีอุปการคุณ

บทสรุป (Conclusion)

การทำบุญตานถวายสลากเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ตายไป หรือเพตพลี โดย การเอาสิ่งหมกต ซึ่งต่างคนต่างจัดมา เป็นของต่างกัน นำมาถวายพระ ด้วยวิธีจับสลาก และ สลากภัต ได้แก่อาหารที่เขาถวายสงฆ์ โดยเขียนชื่อเจ้าภาพ เจ้าของทานลงในกระดาษใบละชื่อม้วนรวมคละ กันเข้าแล้วให้ภิกษุทั้งหลายจับตามลำดับพรรษาขึ้นมาหรือเขียนเลขหมายไว้ที่ของจำนวนหนึ่ง ภิกษุ

จับสลากได้สลากภัตของผู้ใด ก็ได้รับอาหารของทายกนั้น มีวัตถุสิ่งของที่ทายกได้ทำ เป็นไทยทาน และทายก ทายิกา ได้นำเครื่องไทยทาน (ก่วยสลากภัต) ที่ได้บรรจุสิ่งของต่าง ๆ มี เครื่องอุปโภค บริโภคปัจจัยสิ่งของที่ต้องใช้สำหรับพระภิกษุสงฆ์ ที่เป็นส่วนของตนเอง นำเข้าไป ถวาย พระภิกษุ หรือสามเณรที่จับสลากได้ เช่นในตะกร้าหรือก่วยสลากนั้นจะมีสิ่งของต่าง ๆ มีสบู่ ยา สีสัน แปรงฟัน ยารักษาโรค สบง จีวร สิ่งของที่ต้องใช้สำหรับพระจะต้องใช้ และ มีผลไม้ตามฤดูกาล อาหารถวายตามกาล ถวายตามสลาก สิ่งของที่พระภิกษุสามเณร จับสลากได้จะมีจำนวนมากน้อย ใหญ่เล็กไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับกำลังศรัทธาของญาติโยมผู้ที่ถวาย ถ้าพระภิกษุหรือสามเณรจับได้ตรงกับ ชื่อ หมายเลขสลากของโยมท่านใด โยมที่ถูกพระภิกษุ สามเณรผู้นั้นก็นำเครื่องไทยทานเข้า ถวาย พระภิกษุสงฆ์หรือสามเณรรูปนั้น ๆ ถวายแล้วรับพรกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลเป็นเสร็จพิธี

เอกสารอ้างอิง (References)

- พระมหาวัฒน์ วฑฒนสุธี (อุปคำ). (2555). คำสอนเรื่องคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏใน ภาษิต ล้านนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศาสนโสภณ (แจ่ม จตตสโล). (2556). ธรรมสมบัติ หมวด 12 คาถาธรรมบทแปล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มณี พยอมยงค์. (2533). ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย. เชียงใหม่: ส.เจริญทรัพย์การพิมพ์.

